

De Antillen in WO II

Gevaarlijke Shell-tankers, doodgeschoten Februari-stakers

Acht dagen na de Duitse aanval wilde de Curaçaosche Stoomvaart Maatschappij (CSM), dochteronderneming van het latere Shell-Curaçao, weer een konvooi tankers uitsturen om de verbinding tussen de Antilliaanse raffinaderijen en Maracaibo te herstellen. Een Koninklijk Besluit van 1940 verplichtte het personeel om te varen. De bemanningen hadden echter angst voor de duikbootaanvallen. Bovendien was de tankersvloot gammel, zonder reddingsmaterieel, en kende Curaçao geen zaken als scheepvaartinspectie, ongevallenwet of pensioenregeling voor nabestaanden. Een groot deel van het personeel, officieren en stokers, weigerde op 24 februari 1942 werk. De officieren trokken hun werkweigering in, vermoedelijk omdat hun eisen waren ingewilligd. 450 Chinese stokers, velen uit Rotterdam, volhardden in hun staking. Zij deden het zware, hete werk in de machinekamers en zaten bij een torpedo-aanval als ratten in de val. Ze wilden loonsverhoging, uitbetaling van hun wettelijke oorlogsbonus en de belofte dat ze na de oorlog zouden worden gerepatrieerd naar China (Jean Mentens, Volkskrant 21 april 2008). Op 12 en 13 maart weigerden ze opnieuw werk – Chinese woordvoerders waren ontboden op het hoofdbureau van politie aan het Wilhelminaplein - en de stakers werden nu opgesloten op het terrein van Shell, bij de Amerikaanse basis Suffisant. Twee dagen later solidariseerden de officieren zich met de stakers; ook zij werden nu opgesloten. Gouverneur Wouters bemiddelde, met als gevolg dat het tanker-verkeer vanaf 27 maart weer liep. De Chinese stokers bleven echter gevangen. Toen er op 20 april onrust uitbrak over deze behandeling grepen politie en bedrijfs politie in. Er werd ook geschoten. 44 Chinezen raakten gewond en 12 mannen overleden onmiddellijk, 3 later. Hun lichamen werden anoniem begraven in de ongewijde aarde van begraafplaats Colebra Bèrdè, temidden van ongedoopte kinderen, ongehuwde moeders, misdadigers en anderen die door de katholieke kerk als zondaar werden beschouwd. De Amigoe schreef over het gebeuren en kreeg een verschijningsgebod van twee dagen. Sinds 2000 ijvert de Stichting Eerherstel Oorlogsslachtoffers Curaçao (SEOC) voor een plaquette en een waardige herdenking, ook in Nederland. "Liefst op de Dam, met excuses erachteraan." (Junnes Sint Jago, VK 21 april 2008).

Mgr Luis Secco en de bestuursleden van de SEOC bij de eerste inwijding van Kolebra Berde tot Erebegraafplaats en Nationaal Monument in april 2003 (foto: www.solidariteitzo.nl/pages/actueel-2007)

In april 2003 werd Kolebra Berde door Mgr Amado Römer, Bisschop van Curaçao, voor de eerste maal gewijd. De plaats waar de lichamen van de 15 Chinese stokers waren weggestopt werd in aanwezigheid van de SEOC, vakbondsleider Wim van Lamoen, mgr Luis Secco van de Antillen en Aruba en andere prominenten tot Erebegraafplaats en Nationaal Monument verheven.

Hieronder volgen de namen, geboortjaar en geboorteplaats van de 15 'Rotterdam-Chinezen'. Hun namen werden in 2008 door SEOC aan de achterkant van een gedenksteen geplaatst, die eerder door de Chinese gemeenschap zelf was opgericht.

Gedenksteen Chinese slachtoffers

Kolebra Berde gedenksteen voorzijde

Naam	Geboortejaar	Geboorteplaats
1. Nhu Che Lin	1913	Anhwei
2. Yu Sio Kan	1903	Cheiang
3. Lan Chun	1897	Kwantung
4. Tchou Zao	1886	Foochow
5. Huang Yu Seng	1894	Kwantung
6. Chong Fat	1897	Kwantung
7. Lee Chuan	1897	Kwantung
8. Kaung King	1902	Kanton
9. Wang Ah Kuo	1896	Fukiun
10. Au Liang	1895	Kwantung
11. Asu Sen Cheng	1901	Chekiang
12. Chan Yam Si	1908	Kanton
13. Feng Che Ying	1905	Chekiang
14. Chong Ming	1888	Kwantung
15. Low Nam	1908	Fukiun

Onthulling namen Kolebra Berde)

De Monumenten

[Kolebra Bèrdè](#) | Louis Doedel

Erebegraafplaats Kolebra Bèrdè

De enige oorlogsdoden die Curaçao te betreuren had in WO II, waren vijftien Chinese stokers die werden doodgeschoten door "ordebewakers" toen een staking bij Shell grimmige vormen begon aan te nemen.

Meer dan 60 jaar na dato werden de namen van de vijftien dodelijke slachtoffers van de staking van 1942 door de Stichting Eerherstel Oorlogsslachtoffers Curaçao (SEOC) in de Nederlandse WO II geschiedenis geplaatst. Daarmee konden deze uit Rotterdam afkomstige Chinezen, die veelal als stoker op de schepen van de Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij (Koninklijke Shell) werkten, gerehabiliteerd worden. Hun begraafplaats, waar zij vrijwel meteen na de schietpartij werden begraven, anoniem, tussen prostituties en andere "heidenen", werd in 2003 gewijd en in 2007 als Nationaal Monument aangemerkt.

Drs. Junness E. Sint Jago, de huidige secretaris van de SEOC, was degene die als eerste de gebeurtenissen rondom de stakingen op Curaçao in 1942 wetenschappelijk heeft beschreven. Naar aanleiding van Sint Jago's [boek](#) en verder onderzoek publiceerde Nizaar Makdoembaks (de huidige voorzitter van de SEOC) in 2008 [Goelag in de Indische Archipel](#), een lijvig werk over verschillende stakingen op Curaçao, in Suriname en in Oost Indië, als ook over het Nederlandse beleid aangaande Joodse Nederlanders die naar de West wilden vluchten. De historische feiten die Sint Jago en Makdoembaks beschrijven vormen zeker geen reden tot vaderlandse trots. Het zou kunnen dat ze daarom zo lang uit de geschiedenisboeken gebleven zijn (of gehouden zijn). Met het werk van beide auteurs en de jaarlijkse herdenking door de SEOC is dit gat in de geschiedenis van het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog voor goed gedicht.

De geschiedenis

In 1917 werd de Curacaosche Scheepvaart Maatschappij (CSM) opgericht als West Indisch onderdeel van de Koninklijke Shell. In 1940 had de Shell 94 schepen waarvan 36 van de CSM. Op 25 februari 1942 gingen meer dan 400 werknemers en een groep officieren van de CSM op Curaçao in staking tegen de erbarmelijke beveiliging van de toch al slecht onderhouden olietankers. Duitse U-boten hadden de doodsangst er stevig in gejaagd. De officieren en zeelieden die meededen aan de staking werden, omdat het oorlogstijd was, apart opgepakt en opgesloten als dienstweigeraars. Al snel werden de eisen van de voornamelijk Nederlandse officieren door de Nederlandse rechtbank en Shell ingewilligd en zij kregen een betere behandeling. De Chinese zeelieden werden daarentegen massaal opgesloten in kamp Sufisant bij Willemstad. Deze zogenaamde 'Rotterdamchinezen' waren voornamelijk stokers en ander machinepersoneel.

De Chinese gemeenschap plaatste zelf in alle stilte een gedenksteen voor de slachtoffers van de staking. In 2008 plaatste de SEOC aan de andere kant van de gedenksteen een plaquette.

De omstandigheden waaronder zij moesten werken deden denken aan de tijden van de slavernij. Zij staakten dan ook niet alleen voor betere bescherming tegen de U-boten, maar ook voor een gelijkwaardiger en menswaardiger behandeling. Op 20 april 1942 werd vroeg in de ochtend een poging gedaan werkwillende Rotterdamchinezen van stakers te scheiden. Er ontstond een grote chaos onder de stakers en de ordebewaarders van Shell Curaçao, die werden bijgestaan door enkele agenten van de Nederlandse Militaire Politie. De situatie kreeg het karakter van een opstand. Deze werd door de bewakers met scherp geschut neergeslagen. Enkele van hen raakten hierbij licht gewond, maar onder de ongewapende gevangenen vielen vijftien doden en meer dan veertig gewonden. Deze slachting koste meer mensenlevens dan alle oorlogshandelingen op Curaçao bij elkaar.

NAAM	GEB. JAAR	GEB. PLAATS
WHD CHE LIN	1913	ANHWEI
YU SIO KAN	1903	CHEKIANG
LAN CHUN	1897	KWANTUNG
TCHOU ZAO	1886	FOOCHOH
HUANG YU SENG	1884	KWANTUNG
CHONG FAT	1897	KWANTUNG
LEE CHUAN	1897	KWANTUNG
KALING KING	1902	KANTON
WANG AH KOO	1896	FUKIUN
AU LIANG	1895	KWANTUNG
ASU SEN CHENG	1901	CHEKIANG
CHAN YAM SI	1866	KANTON
FENG CHE YING	1895	CHEKIANG
CHONG MING	1888	KWANTUNG
LOW NAM	1908	FUKIUN

R. I. P.

De gegevens van de 15 slachtoffers die anoniem zijn begraven werden door de SEOC op de plaquette gezet.

Het optreden was zo meedogenloos omdat de inderhaast geïnformeerde autoriteiten, conform de richtlijnen van de regering in ballingschap in Londen, besloten dat de olieproductie niet in gevaar mocht komen. Aruba en Curaçao beschikten destijds over enkele van de grootste olieraffinaderijen ter wereld, die met name de Engelse troepen in Noord-Afrika van brandstof moesten voorzien. Alsof de schending van hun mensenrechten bij leven nog niet genoeg was, werden de vijftien doodgeschoten stakers anoniem op een ongewijd veldje van Kolebra Bêrdê tussen de heidene, prostitees en ongedoopte kinderen begraven. Pas op 20 april 2003 werd dit deel van de begraafplaats, op instigatie van de door Makdoembaks geïnformeerde bisschop Mgr. Muskens, door de bisschop van de Nederlandse Antillen, Mgr. Luis Antonio Secco, gewijd tot erebegraafplaats. In april 2007 is de erebegraafplaats vervolgens aangemerkt als Nationaal Monument, ter gelegenheid waarvan door mgr. Dr. Amado Römer een plaquette werd onthuld en gewijd.

Een CSM tanker uit de tijd van de staking.

Bron foto: Club van Nederlandse Oud Gezagvoerders en Oud Hoofdwerktuigkundigen der koninklijke Shell ([CNOOKS](#))

Noch de Nederlandse overheid, noch enige onafhankelijke onderzoekscommissie heeft zich ooit beziggehouden met deze wandaad. Nog tijdens de oorlog werd het de toenmalige gouverneur van de Antillen zelfs officieel opgedragen een Chinese gezant die mogelijk naar de toedracht van het incident zou gaan informeren 'terstond de mond te snoeren'. Na de oorlog weigerde de Parlementaire Enquêtecommissie Regeringsbeleid 1940-1945 om het bloedbad onder de Shell-stakers in haar onderzoek te betrekken. Maar de werkweigering van de Nederlandse scheepsofficieren die samen met deze Chinese Shell-arbeiders meestaakten, werd wel door deze commissie in behandeling genomen. Ook Nederlands bekendste Tweede Wereldoorlog geschiedschrijver, Dr. L. de Jong, vond het niet nodig veel woorden aan dit drama vuil te maken. De beschrijving van deze Februaristakingen in 1942 beslaat welgeteld één pagina van zijn omvangrijk historisch verslag van Nederland in 1940-'45. Dat hier sprake was van ernstige schendingen van mensenrechten en arbeidsrechten heeft De Jong in het geheel niet ter sprake gebracht.

De genummerde grafmarkeringen, die onder de gekapte overgroeiing vandaan kwamen, zijn het bewijs van de inzet om de vijftien slachtoffers met een absoluut minimum aan fatsoen, z.s.m. en voor altijd te laten verdwijnen.

Arts-onderzoeker Nizaar Makdoembaks ziet voor het eerst geconfronteerd met het stakingsdrama van 1942 op Curaçao

Dagblad *Trouw* begon medio 2000 met een nieuwe rubriek in het katern 'De verdieping'. De rubriek was getiteld 'En toen...'. Er werden historische momenten in beschreven die bij het grote publiek niet of weinig bekend zijn. In één van de afleveringen werd dat jaar geschreven over vijftien Chinese stokers op schepen van de Curaçaosche Scheepvaart Mij (onderdeel Koninklijke Shell), die op Curaçao werden doodgeschoten in 1942.

Een CSM-lakentanker op weg naar Maracaibo. Rechts in beeld, één van de naas in vroeger jaren bij het Riffort opgestelde veertig meter hoge radiomasten, waarmee radioverbindingen met ondermeer de schepen op zee werden onderhouden.

De schepelingen stakten voor een menswaardiger behandeling en voor betere beveiliging tegen de Duitse U-boten. Maar in plaats van een kanon te plaatsen of een verbetering van de schepen door te voeren, werd er met scherp geschoten toen de "ordebewakers" de staking van niet minder dan vierhonderd schepelingen probeerden te breken. Twaalf van de zogenaamde Rotterdam-Chinezen, waren op slag dood. Zij werden meteen de ochtend daarop anoniem begraven in een massagraf op een ongewijd veldje waar ook zwervers, prostituees, doodgeboren kinderen en andere heidenen begraven lagen. Drie anderen overleden later nog en hun stoffelijke overschotten ondergingen snel hetzelfde lot. Deze behandeling van de Chinese stokers stond in schril contrast met die van de Nederlandse officieren die eveneens in staking waren gegaan. Zij werden niet in een kamp opgesloten en men kwam al vrij snel aan een aantal van hun eisen tegemoet. *Trouw* belichtte deze ongelijkheid en daarmee was de nieuwsgierigheid van Makdoembaks gewekt.

Chinese Curaçaoënaars bij het massagraf in 1942.